

NOGLE TRÆK AF DE FORENEDE STATERS NYE ØKONOMISKE POLITIK

AF AXEL NIELSEN

Foredrag i Nationalekonomisk Forening 30. Januar 1934.

SELVFØLGELIG burde det have været et Medlem af den amerikanske Præsidents Hjerne-Trust, der iaften skulde have staaet her for at forklare os, hvad det egentlig er, der i Øjeblikket gaar for sig i de Forenede Stater. Det har imidlertid ikke været muligt at skaffe en saadan Fordragsholder; da paa den anden Side Spørgsmaalet er af saa stor Interesse for alle, at man her i Foreningen maatte have det frem, er det faldet i min Lod at søge at trække Linierne op i den økonomiske Politik, der er indledet i de Forenede Stater i det sidste Aar. — Det falder naturligt at bygge paa en Gennemgang af de nye og i mange Henseender ejendommelige Love, der i det sidste Aar har set Dagens Lys i Staterne; jeg tilsigter ikke dermed at give en historisk Udredning, jeg vil netop ind paa Øjeblikkets Problemer i Staterne; men Øjeblikkets Problemer er, hvorvidt den gennemførte Lovgivning vil vise sig effektiv; ved at omtale Ejendommelighederne i Lovgivningen kommer man saaledes netop ind paa det Spørgsmaal, der interesserer den offentlige Mening her i Europa saavel som naturligvis i første Række Staterne: Vil det ad denne Vej lykkes at ophæve Depressionen og samtidig skabe et Samfund, der er bygget op efter delvis nye Principer? —

Som det vil erindres, var det Hoovers Program overfor Krisen: intet at gøre, idet han mente, at Krisen maatte gaa sin Gang; før eller senere vilde det økonomiske Livs Kræfter bringe Opgang, og gentagne Gange troede han i sine Budskaber at kunne paa-vise, hvorledes Bedring nu var i Sigte; de gentagne Paniker indenfor Bankvæsenet gjorde sædvanlig Forhaabningerne til intet. Dette blev Baggrunden, paa hvilken Roosevelt vandt sin overlegne Sejr i Slutningen af 1932, og dermed var det ogsaa givet, at Roosevelt maatte indlede en aktiv Politik til Bekæmpelse af Krisen, da han kom til Magten i Marts 1933. Hvorledes netop da

Krisen tilsyneladende kulminerede med Banklukning i de fleste Stater og med et Arbejdsløshedstal paa ca. 14 Mill., behøver jeg ikke at komme nærmere ind paa — givet er det, at var der ogsaa Tegn i Sol og Maane paa, at en vis Stabilisering allerede var indtraadt, saa maatte de nævnte Forhold gøre, at Krisen almindelig opfattedes som gaaende videre og videre, fra slem til værre.

Med Roosevelts Tiltræden saa Staterne, at man havde faaet en handlekraftig Præsident i Spidsen, og det er beundringsværdigt at se den Tillid, der senere er vist ham; Kritiken overfor de forskellige økonomiske Forholdsregler, der er taget, har været forholdsvis spag. Imidlertid — det er ikke almindelig Politik, jeg her skal tale om, men man maa utvivlsomt ikke glemme den almindelige Baggrund, som Roosevelt har faaet at virke paa — kun den kan i Virkeligheden forklare mangt og meget af, hvad der er sket og hvorledes det har været muligt at føre en Politik, der paa forskellige Omraader er gaaet i Zig-Zag. — At Linien i den førte Politik undertiden kan være vanskelig at finde, skriver sig bl. a. fra, at Roosevelt, som Keynes i en Artikel har vist, har haft to Maal: dels at bekæmpe Krisen og hæve Depressionen, dels at omskabe det økonomiske Samfund. Det er to Maal, der absolut ikke behøver at gaa Haand i Haand, ja, ofte kan stride mod hinanden; ikke sjældent kan jo dybere gaaende Reformers opsætte Konjunkturopgangen.

Det er naturligvis Omskabelsen af Samfundet, der i første Række maa interessere, men det er kun faa og vage Udtalelser, Roosevelt er kommet med i saa Henseende. I sin Radio-Tale af 7. December 1933 bemærkede han saaledes, at han vilde føre en Politik til Gavn for Folket, ikke for privilegerede Klasser, at han vilde skabe et Samfund, der bygger op paa aandelige og sociale Værdier, og, hvad der turde have særlig Interesse, skabe Velstand til fælles Bedste for alle, en Velstand, der skal være under social Kontrol; alle maa virke i Fællig til at forme et planmæssigt økonomisk Samfund. Hvor vage ogsaa disse Udtalelser er, saa giver de dog Omridsene af et nyt Samfund, der vel bedst kan udtrykkes ved Ordene: et socialt kontrolleret kapitalistisk Samfund, hvor Kapitalismens og Fri-Konkurrencens Vilskud skæres bort. Andre vil maaske i den følgende Fremstilling af den nugældende Lovgivning finde Spiren til den kooperative Stat, andre vil særlig fæstne sig ved den planøkonomiske Side; det forekommer imidlertid mig, at man i hvert Fald foreløbig ikke kan gaa saa langt. Men hvorom alting er — i det Experimenternes Land, de For-

enede Stater i Øjeblikket er, er det muligt, at det nye Samfund, vi alle mer eller mindre tror at være i Færd med at komme, nu faar sine Linier trukket op — givet er det vel, at, om det lykkes for Roosevelt at give sine Ideer om et planmæssigt Samfund Udtryk til Held for Folket, vil, som Keynes fremhæver det, ogsaa i andre Lande Experimentere i denne Retning finde Sted; mislykkes det, ja, da vil Ideen om en planmæssig ledet Produktion ogsaa faa et Dødsstød, i hvert Fald paa borgerligt Grundlag.

Det er disse Forhold, der gør, at man overalt i Verden spørger om den amerikanske Politik, idet alle Lande er interesseret i den i begge de nævnte Heensender — det videre, det store Forsøg paa at kontrollere et økonomisk Samfund paa over 100 Mill. Mennesker, og det snævrere og mere umiddelbart foreliggende: hvilket Bidrag yder den amerikanske Politik til Hævning af Depressionen til Gavn ogsaa for os. —

Gaar vi nu over til nærmere at betragte den førte Politik, er det naturligvis kun de vigtigste Foranstaltninger i deres Hovedtræk, vi her kan opholde os ved, og da i første Række saadanne, som synes at ville være af mest indgribende Betydning for den kommende Tid. Jeg tror, at det vil være en hensigtsmæssig Inddeling først at betragte de Love, der maa siges at være Resultatet af Hoovers Administration, selvom de ogsaa først er vedtaget eller kommet til at spille en Rolle siden hen; dernæst de Love, der er gennemført af Roosevelt og maa siges at være Udtryk for »the new deal« — heraf først saadanne, der tager Sigte paa Næringslivets Omformning, og siden saadanne, der vedrører Guld- og Valutaspørgsmaalet, selvom ogsaa de sidste to Grupper naturligvis forsaavidt udgør en Helhed. Jeg maa tilføje, at jeg paa flere Omraader er ukendt med administrativ Praxis, og det er her som ellers, at Lovene ikke siger alt.

Krisen i 1929 tvang Hoovers Administration til at tage Spørgsmaalet om Forholdet mellem Bank og Børs op, og Undersøgelsen heraf foretoges som bekendt i Senatets Bankkomité; naar der her kom særlige Skandaler frem eller særlig kendte Finansmænd havde at give Møde, fandt Meddelelser herom Vej til Europas Presse. Men ved Siden af denne Undersøgelse, der nødvendigvis maatte tage Tid, maatte Regeringen ret hurtigt gribe aktivt ind, bl. a. for at yde Støtte til nødstedte Banker; den saakaldte Reconstruction Finance Corporation kom derfor til Verden i Februar 1932. Det er et Laaneinstitut, der stiftedes paa Grundlag af en af Unionen tilvejebragt Kapital paa 500 Mill. Doll., og som fik

Tilladelse til at optage Laan indtil 1500 Mill. Doll. Da man først havde faaet skabt denne Laaneinstitution, fik den imidlertid snart andre Opgaver, som Hjælp til Farmerne, til Jernbaner o. s. v., saa at den et Aars Tid efter sin Tivilvelse ialt havde udlaant over $1\frac{1}{2}$ Milliard Doll. til over 6000 Institutioner, hvoraf de fleste dog var Banker. Jeg nævner denne Reconstruction Finance Corporation, fordi den efter at være undergaaet forskellige Ændringer m. H. t. Kapitalens Størrelse og Virkeomraade er blevet Roosevelt-Administrationens vigtigste finansielle Redskab, som der derfor i det følgende Gang paa Gang maa henvises til.

Først et Stykke Tid efter at Roosevelt var tiltraadt, kom Resultatet af Senatets Undersøgelser i Form af Securities Act — skal vi kalde den Emissionsloven — af 27. Maj og Bankloven af 16. Juni 1933. Tiltrods for, at Komitéen ikke da havde afsluttet sit Arbejde — dette menes først at ville ske i indeværende Maaned — fandt man det altsaa nødvendigt som Led i Genrejsningspolitikken snarest muligt at træffe Lovgivningsforanstaltninger paa disse to Omraader, idet man gennem Undersøgelserne var blevet rædselsslagen over, hvor letsindigt Papirer var blevet emitteret, ikke mindst sydamerikanske Statslaan, paa hvilke Rentebetalingerne senere var indstillet. Emissionsloven er en Unionslov, og som Følge deraf har den maattet indskrænke sig til at omfatte Emission af Papirer, der skal kunne omsættes fra Stat til Stat. Her som paa saa mange andre Omraader træffer man Konstitutionens indsnævrende Bestemmelser om, at Unionens Lovgivning alene maa vedrøre den mellemstatlige Omsætning. Man vil derfor forstaa, at Emissionsloven kun kommer til at omfatte alle større Emissioner, medens man ved mindre Emissioner af rent lokal Interesse blot behøver at bekymre sig om sin egen Enkeltstats Lovgivning. Fra Lovens Regler undtages dog de Forenede Staters egne Papirer, Papirer garanterede af de Forenede Stater eller en eller flere Enkeltstater o. l. Principet i Loven er iøvrigt, at Emissioner skal registreres, saaledes at en Række Oplysninger om det paagældende Papir gøres offentligt tilgængelige. Det, der særlig har stødt Wall Street, er utvivlsomt mindre selve Oplysningerne, hvor indgaaende de end kan være — om Gager o. l. — end dette, at der paalægges Emittenterne Ansvar for Oplysningernes Rigtighed, et Ansvar, der gaar saa vidt, at de ogsaa gøres ansvarlige for ikke at have udeladt noget væsentligt. Fra Wall Streets Side arbejder man stærkt paa at faa Loven ændret, saa at den mere kommer i Overensstemmelse med engelsk Lovgivning (Companies

Act), hvoraf den siges at være en Efterligning. Ikke uden Grund kan Wall Street hævde, at Kapitalen vil og maa holde sig tilbage, og det paa et Tidspunkt, da man netop ønsker, at den private Kapital igen skal vove sig frem. Man tør derfor nok vente, at vi inden længe vil se Ændringer af denne Lov.

Ogsaa Bankloven af 16. Juni gennemførtes af Roosevelt, om end den var forberedt af Republikanerne. Ja, Roosevelt er i en af sine mange Radiotaler endog gaaet stærkt ind for Loven og har kaldt den den betydeligste Banklov siden Federal Reserve Loven af 1913. Dette er utvivlsomt ogsaa rigtigt. Af bemærkelsesværdige Træk i Bankloven skal først og fremmest nævnes Virkeliggørelsen af den gamle Ide om Garanti af Deposita. Denne er traadt i Kraft fra 1. Januar i Aar i Form af en foreløbig Forsikring, for fra 1. Juli 1934 at blive afløst af en permanent Forsikringsordning. Medens den foreløbige Forsikring kun angaar Konti under 2500 Doll., vil den endelige Forsikring komme til at garantere alle Konti under 10,000 Doll. fuldtud, Konti mellem 10,000 og 50,000 Doll. faar 75 pCt. Garanti, Konti over 50,000 Doll. 50 pCt. Har en Mand flere forskellige Konti, eventuelt i forskellige Banker, skal alle disse regnes sammen. Lukker en Bank, skal de forskellige Konti snarest gøres op og det garanterede Beløb udbetales kontant gennem en anden Bank. Garantien etableres gennem Oprettelse af en særlig Korporation, der skal arbejde selvstændigt ved Siden af Federal Reserve Systemet. Korporationens Kapital tilvejebringes dels af Unionen dels af de 12 Reserve Banker, der indskyder en Del af deres Reservefond. Begge disse Andele af Korporationens Kapital forrentes med 6 pCt. De deltagende Banker indbetaler desuden $\frac{1}{4}$ pCt. af deres Deposita kontant og skal yderligere til den midlertidige Forsikring paa Anfordring indbetale $\frac{1}{4}$ pCt. Ved den varige Ordning er der ingen Grænse sat for de Indbetalinger, der i paakrævet Tilfælde kan paalægges Bankerne. Udtræder en Bank af Garantifonden, bliver dens Tilgodehavende udbetalt. Det store Spørgsmaal har været og er, hvor mange Banker der vil gaa ind under Systemet; man staar her i Virkeligheden ved det indenfor amerikansk Bankpolitik velkendte Problem: Bør ikke samtlige amerikanske Banker være Medlemmer af Federal Reserve Systemet? Efter 1936 er det nemlig kun dettes Medlemsbanker, der kan være Medlemmer af Garantifonden. Spørgsmaalet bliver derfor, hvorvidt Banker i stort Tal vil ophøre at være Medlemsbanker, eller hvorvidt omvendt udenforstaaende Banker nu vil slutte sig til Garantifonden for

senere at gaa ind under Federal Reserve Systemet. Saavidt man kan iagttage, har Bankerne hidtil i stort Omfang sluttet sig til Systemet. Dette hænger utvivlsomt sammen med, at man for at blive Medlem af Garantisystemet skal have et Certifikat for, at Bankens Tilgodehavender er tilstrækkelige til at møde dens Forpligtelser. En Bank, som ikke gaar ind i Systemet, vil derfor let kunne faa Ord for at være usolid. Man ser derfor nu, at 97 pCt. af samtlige Bankkonti i U. S. A. er garanterede. Da man regner, at Bankkonti plus Sparekassekonti, der ogsaa kan komme ind under Garantifonden, udgør ca. 42 Milliarder Doll., vil det ses, at det er meget betydelige Beløb, denne nye Korporation faar at raade over, og at alt tyder paa, at Systemets Succes i hvert Fald foreløbig er sikret. Jeg skal i denne Forbindelse nævne, at Unionen ogsaa paa anden Maade som Følge af Bankkrisen har faaet betydelig Indflydelse over Bankerne, særlig ved Tegning af Præference Aktier gennem Reconstruction Finance Corporation. Denne Indflydelse er bl. a. kommet gennem den Myndighed, Præsidenten tiltog sig i Panikdagene i Marts Maaned, da han kun tillod de Banker at aabne, der var solide. Senere er Banker, der ikke straks aabnede, for en stor Del blevet rekonstruerede, ja selv Banker, der som National City Bank straks igen aabnede deres Porte efter Panikdagene, har siden maattet undergaa Rekonstruktion ved Indskydelse af Præferencekapital fra Reconstruction Finance Corporation. Ialt mener man, at ca. 3000 Banker er under Indflydelse af Reconstruction Finance Corporation; man vil derfor forstaa, at Udviklingen i de Forenede Stater paa Bankvæsenets Omraade afgjort tenderer dels mod større Ensartethed, dels ogsaa mod stærkere Afhængighed af Unionsregeringen. Dette kommer ogsaa til Orde deri, at Ledelsen af Federal Reserve Systemet i det forløbne Aar ret naturligt har maattet gøre sit til, at Unionsregeringens finansielle Politik har skullet lykkes, som siden skal ses.

Vender vi tilbage til Bankloven af 1933, vil vi desuden bemærke, at det forbydes Banker, der er Medlemmer af Federal Reserve Systemet, at give Rente af Indskud paa Anfordring, dog med visse Undtagelser, og at det tillades Reserve Systemets Ledelse at begrænse den Rente, der maa ydes for Indlaan paa Tid. At dette hænger sammen med Garantisystemets Indførelse, behøver næppe nærmere Paavisning. Fremdeles lægger vi Mærke til Bestræbelserne for at adskille Depositoforretningen fra Emissionsforretningen, idet det bestemmes, at Medlemsbankerne inden 1 Aar skal frigøre sig for emitterende Datterselskaber. Adskillige af

mine Tilhørere vil sikkert have bemærket den Rekonstruktion, der i saa Henseende er sket i den senere Tid af flere amerikanske Banker, som er velkendte herhjemme.

Ogsaa m. H. t. Krediten til Børsen, der jo var et af de ømme Punkter i 1928 og 1929, griber Loven ind, idet det f. Eks. bestemmes, at om en Bank, der har rediskonteret i Reservebanken, trods Advarsel fra denne øger sine Udlaan til Medlemmer af Fondsbørsen eller Lombardlaan, skal Laanet fra Reserve Banken betragtes som øjeblikkelig forfaldet, ja, man kan endog gaa saa vidt at udstænge den paagældende Bank fra at kunne faa Kredit i Reservebanken i et vist Tidsrum.

Der kunde maaske være Anledning til at omtale endnu adskillige Punkter af Bankloven, men allerede af det her fremdragne vil man have set, at Unionens Indgreb overfor Børs og Bank er blevet overordentlig styrket, ja, man tør vel sige, at man staar overfor en helt ny Udvikling, der i Hovedtrækkene falder sammen med den Politik, vi møder paa andre Omraader: en af Unionen kontrolleret Kapitalisme.

Gaar vi nu over til at tale om Roosevelts egentlige økonomiske Politik, falder denne i to Dele, idet Præsidenten paa den ene Side maatte tilstræbe at hjælpe Farmerne og paa den anden Side Byernes Befolkning, vi kan vel kort sige: Arbejderne. Det var i første Række Debitorer og arbejdsløse Lønarbejdere, der trængte til Hjælp, og dog er der den Forskel i Politiken overfor disse to Grupper, at det egentlige sociale Program særlig kommer frem overfor Lønarbejderne, medens de øjeblikkelige Kriseforanstaltninger dominerer i Forholdet til Farmerne.

Farmerne er væsentlig blevet hjulpet paa to Maader, dels m. H. t. Prioritetsbyrden, dels gennem Foranstaltninger til Højnelse af Priserne paa deres Produkter. I 1929 anslog man Prioriteterne i det amerikanske Landbrug til at være ca. 9½ Milliard Doll., hvoraf der sikkert siden er forsvundet 1 Milliard Doll. gennem Tvangsauktioner. Yderligere menes en Del af Prioriteterne at være ejet af Landbruget selv. Men hvorom alting er: Prioritetsbyrden paa 7—8 Milliard Doll. trykker stærkt. Gennemgaaende er disse Prioriteter til høj Rente; allerede i omtrent en Snes Aar har man som bekendt haft Federal Land Banks, der i 1932 havde udlaant ialt 1 Milliard Doll. til Farmerne. For disse Prioriteter nedsattes Renten nu ved Loven af Maj 1933 til 4½ pCt. for de næste 5 Aar, og

hvis Farmerne i denne Tid betaler Renter, Skatter etc., fritages de for Afdrag paa Hovedstolen i denne Periode. Desuden udvider man ved denne Lov Federal Land Banks' Virksomhed betydeligt, idet man giver dem Lov til i 1933 og 1934 at udstede 2 Milliarder Doll. i 4 pCt. Obligationer, hvis Rente garanteres af Unionen. Laanene gives mod 1. Prioritet, og det var fra først af Meningen, at man med disse Papirer i Haanden skulde kunne faa afløst gamle, nu usikre 1. Prioriteter til et betydelig større nominelt Beløb end de 2 Milliarder. Hvorvidt dette er lykkedes, turde dog være meget tvivlsomt, idet den Politik, der paa andre Punkter indleddedes, utvivlsomt har bidraget til at øge de gamle 1. Prioriteters Sikkerhed og gøre Indehaverne af disse mindre villige til Ombytning.

Kortelig skal jeg nævne, at man ogsaa har søgt at skaffe Landbruget billigere kort Kredit, ligesom man skaffer smaa Byeje-domme billigere Prioriteter gennem Federal Home Loan Bank. Jeg gør opmærksom paa dette sidste, idet Prioritetsgælden i Byerne i U. S. A. i 1929 androg ikke mindre 30 Milliarder Doll., altsaa tre Gange saa meget som Landbrugets Gæld.

Det er nu vel nok mindre denne Side af Farm Loven af 12. Maj 1933, der har vakt størst Opsigt. Farm Relief Act, som man i Begyndelsen kaldte den, betegnes nu oftest som Agricultural Adjustment Act; det er da ogsaa dens Forsøg paa Tilpasning af Priserne paa Landbrugsvarer til de forhaandenværende Produktionsomkostninger, hvortil Interessen især har knyttet sig. Maalet er altsaa at tilvejebringe Balance mellem Produktion og Konsum, mellem Omkostninger og Priser, og med dette for Øje faar Landbrugsministeren Ret til at gennemføre en Begrænsning af det dyrkede Areal eller af Produktionen af de vigtigere Landbrugsprodukter. Dette sker ved Overenskomst med Producenterne eller deres Sammenslutninger mod at der udbetales dem en Erstatning for den tilvejebragte Areal-Reduktion. Saaledes skal man i indeværende Høstaar have nedpløjet meget betydelige Bomuldsarealer, ligesom man jo har kunnet læse om, at Arealerne for andre Landbrugsvarer i Aar er blevet reducerede. Jeg bemærker, at selv om Loven gælder og udtrykkelig nævner Hvede, Bomuld, Majs, Ris, Tobak, Svin og Mælkeprodukter, giver den samtidig Præsidenten Ret baade til at gøre Undtagelse for bestemte af disse Varer og til helt at ophæve Loven.

Ved Siden af Produktionsindskrænkningen har Administrationen ogsaa søgt at hæve Priserne gennem Opkøb af Varer dels til

Destruktion, dels til Uddeling til Arbejdsløse, dels ogsaa til Oplagring.

Hvorom alting er: det er betydelige Udgifter, denne Lov medfører for Unionen, og da man mente Farmerne forfordelte i Forhold til de andre Befolkningsklasser m. H. t. Priserne paa deres Varer, paalagdes der Omsætningen af Landbrugsvarer en med deres Priser varierende Afgift, som tænkes overvæltet paa Forbrugerne, og som derfor ogsaa kan udvides til at gælde baade indførte Landbrugsvarer og saadanne Varer, mod hvilke Efterspørgselen ellers vilde vende sig. At man her er ude paa gængende Grund siger sig selv. Omsætningsskatten paa Svinekød rejste Spørgsmaalet om Indførelse af en tilsvarende Afgift paa Oksekød, og i Øjeblikket har Omsætningsskatten paa Bomuld gjort det aktuelt at faa en lignende Afgift paa Jutefabrikater.

Nogen Dom over hele dette Program kan sikkert ikke fældes i Øjeblikket. Fra enkelte Sider hævdes det, at Omsætningsskatten blot trykker Priserne for Farmerne, og om vi tænker paa Indskrænkningen af Bomuldsproduktionen, forstaar man den Betragtning, at naar Produktionen af denne indskrænkes i Amerika, betyder det blot en Udvidelse af Arealet andre Steder i Verden. At Farmerne samtidig er misfornøjede med de Priser, Regeringen gennem sin Politik synes at tilstræbe, kender vi gennem de talrige Farmer-Strejker. Som Helhed kan vi sige, at man indenfor Landbrugslovgivningen finder den økonomiske Politik udtrykt i Formlen: Produktionsindskrænkning og Prisforhøjelse.

Mest indgribende turde dog National Industrial Recovery Act være, eller som den ogsaa kortere kaldes National Recovery Act, forkortet NIRA eller NRA. Da denne Lov i Juni Maaned var vedtaget, forklarede Roosevelt, at Lovens Hensigt var at sætte Folk i Arbejde, at skaffe dem Mulighed for at købe flere Varer, og at faa Næringslivet i Gang igen paa en saadan Maade, at Folk atter kunde leve sømmeligt af deres Arbejde. Loven gælder kun for 2 Aar, og man kan derfor ganske naturligt spørge, om det blot er en Nødforanstaltning for at højne Prisniveauet eller om det er en varig Reorganisation af Næringslivet. I sin Radiotale i Begyndelsen af December lagde, som nævnt, Roosevelt imidlertid ikke Skjul paa sit endelige Maal: at skabe en Oplomstring af Næringslivet, socialt kontrolleret til det fælles Bedste, en Løften i Flok paa Basis af en storstilet økonomisk og social Planlægning. Dette kommer ganske særlig frem i den Del af Loven, der vedrører de saakaldte Koder.

Imidlertid har Loven ogsaa et andet vigtigt Formaal: straks at sætte offentlige Arbejder i Gang for at skaffe Arbejde og faa Priserne hævet. Der bevilges et Beløb paa 3,5 Milliarder Doll. til forskellige herhenhørende Formaal, herunder ogsaa Bygning af Krigsskibe, Flyvemaskiner o. l. Disse offentlige Arbejder har haft svært ved at komme i Gang, bl. a. fordi Stater og Kommuner ikke har været særlig ivrige for at laane de 1½ Milliarder Doll., der var tiltænkt dem, skønt de 30 pCt. af Beløbet blev ydet som rent Tilskud og kun de 70 pCt. som Laan. Delvis skyldes Vanskelighederne ogsaa, at de nye Folk, der kom til at administrere det mægtige Beløb, har været overordentlig varsomme, dels fordi de har ønsket at anvende Pengene til Foretagender, der siden kunde blive rentable, dels fordi de var bange for, at en større eller mindre Del af Pengene skulde havne i forkerte Lommer. Imidlertid tør man antage, at den stigende Byggevirksomhed, som Statistiken for de sidste Maaneder opviser, væsentlig skyldes denne Public Work Administration, og jeg skulde for mit Vedkommende tro, at vi her staar ved Forklaringen paa den Opgang, der er at spore i de Forenede Stater. Hvad den finansielle Side angaar, skal Reconstruction Finance Corporation lægge Pengene ud, og det er i selve Loven fastsat, hvorledes disse Milliardbeløb skal forrentes og afdrages, idet det hertil fornødne aarlige Beløb paa 220 Mill. Doll. skal tages ved forhøjet Skat paa faste Indtægter.

Størst Opsigt har som sagt den Reorganisation af Næringslivet vakt, som kommer til Udtryk i de saakaldte Koder for de enkelte Brancher. I Almindelighed udtaler Loven, at man skal søge at fjerne de Hindringer, der dæmmer op for Varernes frie Omsætning, at fremme Næringslivets Organisation ved at skabe Samarbejde, at fjerne unfair Konkurrence, at øge Industriens Kapacitetsudnyttelse, at udvide Forbruget ved Forøgelse af Købekraften, at mindske Arbejdsløsheden og hæve Arbejdernes Levestandard. Til Gennemførelse af dette lige saa vidtspændende som vagt formulerede sociale Reorganisationsarbejde kan Præsidenten godkende »Codes of fair competition«, forudsat at disse Koder ikke tilsigter at fremme Monopoler eller undertrykke Smaaforetagender. I Praksis tilvejebringes Koderne paa den Maade, at Lederen af NRA modtager Henvendelser fra Brancheorganisationer med Forslag om, hvad Koderne skal indeholde, og derefter søger Forhandling saavel med Arbejdere som med Arbejdsgivere. Naar imidlertid Koderne er blevet af et nogenlunde ensartet Ind-

hold skriver dette sig fra, at man ikke mente at kunne vente paa Udarbejdelsen af Koder for de enkelte Brancher, men straks i Juli udfærdigede en Standardkode, som de Brancher, der ikke allerede havde faaet en særlig Kode, opfordredes til foreløbig at antage. Man vil sikkert endnu erindre, hvorledes Næringslivet straks meldte sig og gik ind paa denne midlertidige Ordning. I denne Standardkode fastsattes det, at Børn under 14 Aar slet ikke maatte arbejde og Børn mellem 14 og 16 Aar kun 3 Timer om Dagen, at Maksimalarbejdstiden for voksne Arbejdere skulde være 35 Timer ugentlig, for Fliparbejdere dog 40 Timer, at disse sidste mindst skulde have 15 Doll. om Ugen i de større Byer, og at de almindelige Arbejdere mindst skulde have 40 Cents i Timen.

Nu er imidlertid ved Udarbejdelsen af de enkelte Koder disse Regler undergaaet en Ændring, for saa vidt vedrører Arbejdstid og Arbejds løn. Som almindelig Regel synes det at gælde, at Minimumslønnen har betydet en ikke uvæsentlig Forbedring for de daarligst stillede Arbejdere. Hvad derimod de bedrestillede Arbejdere angaar, saa synes disse ikke at have vundet, idet Nedsættelse af Arbejdstiden saavel som de stigende Priser har reduceret deres Realløn. Tillige maa det fremhæves, at Koderne delvis er ret bevægelige efter den øjeblikkelige Situation i det enkelte Fag; ogsaa derigennem kommer man ind paa en Variation af Arbejdsugen.

Paa eet Omraade mener Arbejderne dog at have vundet en betydelig Sejr, gennem Anerkendelse af Organisationsretten. Lovens Sec. 7a er af Roosevelt betegnet som Arbejdets magna charta. Det hedder heri, at de ansatte i en Virksomhed skal have Ret til at organisere sig og forhandle kollektivt gennem Repræsentanter, som de frit har valgt dertil, og at Ansættelse i en Virksomhed ikke maa gøres afhængig af, om man er Medlem eller ikke er Medlem af en Fagforening. Denne Bestemmelse er, særlig af William Green, der staar i Spidsen for American Federation of Labor, blevet fortolket som en afgjort Sejr, og Fagforeningerne har vundet i Styrke og Tal. Naar der samtidig har været adskillige Strejker i de Forenede Stater, skyldes det væsentlig, at Arbejdsgiverne har søgt at begrænse Sammenslutningsretten til kun at omfatte Arbejderne i den enkelte Bedrift. — Saa vidt jeg kan se, er man da ogsaa i de Forenede Stater i den senere Tid kommet ind paa, at Reglen i den paagældende Paragraf kan fortolkes paa flere Maader. Naar det saaledes blot hedder, at

de ansatte maa forhandle kollektivt, ved man ikke, om dette kun gælder Arbejderne indenfor en Bedrift eller i et helt Fag. Ej heller forbyder Paragrafen »a company union«, og i det hele taget kan man sige, at Loven ikke sætter noget Skel mellem saadanne company unions og egentlige Fagforeninger.

Er Stillingen i denne Henseende uklar, gælder det samme i Virkeligheden Spørgsmaalet om Strejker; selv om Koderne indeholder Regler om Mægling og andre Foranstaltninger til Bilægelse af Stridigheder, eksisterer dog stadig Strejken som det sidste Middel; men kan Samfundet tolerere Strejker, naar det gælder om at løfte i Flok? Ikke uden Ret har General Johnson, der længe har staaet i Spidsen for NRA, hævdet, at med den ændrede økonomiske Situation, maa ogsaa Arbejderorganisationerne skifte Karakter: Fra at være kæmpende til at repræsentere Arbejderne overfor Regeringen. Saa overbevist er General Johnson om hele Systemets Rigtighed, at han nylig har hævdet, at Arbejderne gennem Koderne faar Maksimum af, hvad den særlige økonomiske Situation tillader.

Er Arbejderne saaledes med ved Kodernes Udarbejdelse lige saa vel som Arbejdsgiverne, saa skal ogsaa Konsumenterne være repræsenterede. Men denne tredie Part har man dog kun hørt meget lidt om. — Er Koden imidlertid nu udarbejdet, kommer den automatisk til at gælde for alle, der er beskæftiget indenfor den paagældende Branche. Er der ingen repræsentative Organisationer at forhandle med om Koden, kan Præsidenten fastsætte dens Indhold. Er Koden givet, oprettes der et Raad for Branchen, som har at overvaage, at Reglerne om fair Konkurrence, saaledes som de er fastsat i Koden, bliver overholdt, ligesom der til Stadighed kan søges nye Regler optaget i Koden. Raadet har med andre Ord at overvaage Moralen indenfor Faget paa lignende Maade som f. Eks. Sagførerraadet her hjemme. Hvad der skal forstaas ved fair eller unfair Konkurrence indenfor de enkelte Brancher, maa ifølge Sagens Natur være ret forskelligt. I Almindelighed er der Forbud mod at give Tilgift, at give Diskonto paa Kassepris, garantere en Kunde mod Prisfald eller beskytte ham mod Prisstigning, omvendt Forpligtelse til at sælge til alle til samme Pris o. s. v. Kort sagt man finder en hel Del Bestemmelser, som vi kender fra tidligere amerikansk Lovgivning (Clayton Act etc.).

Det vigtigste Punkt ogsaa her er jo imidlertid Fastsættelse af Minimalpriser og Regulering af Produktionen. Paa dette Omraade

er Forholdene imidlertid vidt forskellige. Indenfor Olieindustrien fastsættes der f. Eks. Minimalpriser, ligesom man fikserer, hvor meget der maa produceres. Det samme gælder i Tømmerkoden, og indenfor Tekstilfabrikerne har man set, hvorledes man har nedsat Arbejdstiden, fordi Priserne var faldende. Ganske særlig har man naturligvis interesseret sig for Spørgsmaalet om Prisfastsættelse indenfor Detailhandelen, idet de jo er dens Priser, som mest direkte berører Forbrugeren. Man paatænkte meget stærkt at forbyde Detaillisten at sælge nogen Vare til lavere Pris end Indkøbspris plus 10 pCt., men Brugsforeninger og Farmere gik kraftigt imod dette Forslag. Man enedes i en Kode omfattende ca. 1 Mill. Detailhandlere i forskellige Brancher om, at Detailprisen skal inkludere et procentvis Tillæg for Handelsomkostninger, fastsat fra Tid til anden af Branchens Raad. Men samtidig fastsætter den paagældende Kode, at en Detaillist maa sælge enhver Vare til en Pris, der er lige saa lav som en Konkurrents der paa Stedet, naar Varen virkelig er den samme, og Konkurrentens Pris er sat i Overensstemmelse med Koden. Detaillisten, der saaledes reducerer sin Pris for at kunne konkurrere, maa dog melde sig til den nærmeste Detailhandlerorganisation.

Man kan naturligvis nævne mange andre Eksempler fra Koderne af overordentlig stor Interesse. Imidlertid vil det forstaas, at Systemet med Kontrol fra Unionens Side overfor Brancherne er saa nyt, at man vanskeligt vil kunne udtale sig om dets Holdbarhed. For Tiden er Folk indstillet paa, at Priserne skal gaa i Vejret, og dette fører ganske naturligt med sig, at Kritiken overfor Systemet hidtil har været forholdsvis ringe. Man mangler for saa vidt Konsumentens Kontrol, men det er jo muligt, at den kommer frem i det Øjeblik, man kommer ud af Prisstigningspsykosen og kommer til Erkendelse af, at Prisstigningen kan betyde en Forringelse af den reelle Arbejdsløn og altsaa virke ganske modsat Roosevelts Hensigt.

Mange Spørgsmaal rejser sig i Forbindelse med Koderne. Man ved, hvorledes Domstolene tidligere har fortolket Lovbestemmelser om Fagforeninger, Børnearbejde o. s. v.; om Domstolene vil erklære det grundlovsstridigt at fastsætte Maksimalarbejdsdag og Minimalløn, staar endnu hen. I Californien har Spørgsmaalet været rejst om Kodernes Anvendelighed indenfor den enkelte Stat, idet en Forretningsmand her hævdede, at da han kun drev Forretning indenfor den enkelte Stat, havde Unionen ingen Beføjelse til at lovgive om hans Forretningsførelse og tvinge ham

ind under Koden; han tabte dog sin Sag, idet Domstolen henviste til Samfundets Nød (national emergency).

Mest interessant er det naturligvis at undersøge den økonomiske Teori, der kan spores bag Regeringens Politik paa disse Omraader. Den Opfattelse synes at ligge til Grund, at Depressionen er kommet som Følge af, at Arbejderne ikke faar en tilstrækkelig stor Del af Nationalindkomsten. Paa denne Maade skal Overproduktionen være opstaaet, og derfor er det, man sætter ind paa begge disse Punkter i Begrænsning af Produktionen og Forøgelse af de brede Lags Købeevne. Ganske i Traad hermed falder den Udtalelse, General Johnson nylig har fremsat, at man burde gaa videre og nedsætte Arbejdstiden til normalt at være 30 Timer. Jeg skal ogsaa nævne, at flere af Koderne indeholder Bestemmelser mod Maskiners Indførelse, idet det, som bekendt, udfra den bagomliggende Overproduktionsteori har været hævdet, at Krisen maatte ses som et Resultat af Erhvervslivets Rationalisering, der øger Produktionen samtidig med at Arbejdernes Købeevne nedsættes; i Textilindustriens Kode er det saaledes fastsat, at Maskinerne kun maa anvendes 80 Timer ugentlig, og at man ikke maa indføre nye Maskiner undtagen til Erstatning for opslidte.

Men idet saaledes denne populære Kriseteori er lagt til Grund for den økonomiske Politik, der er indledet, faar man det ejendommelige Forhold frem, at Købekraften i Befolkningen skal øges samtidig med at Produktionen formindskes — medens under sædvanlige Forhold en Bedring i Erhvervslivet karakteriseres gennem Øgning af Købekraft saavel som af Produktion. — Naar man nu har kunnet iagttage, at Forholdene i de Forenede Stater afgjort har været i Bedring i den sidste Tid, spørger man naturligvis, om man da ikke her staar ved det Middel til Krisebekæmpelse, der maa siges at være det rigtige: højere Lønninger og Produktionsindskrænkning. En saadan Slutning vilde dog ikke være rigtig. En Produktionsindskrænkning maa virke til, at Arbejderne faar mindre Arbejde, og en højere Arbejds løn maa fordyre Produktionsomkostningerne og dermed tendere mod, at Produktionen indskrænkes. Nu stiller Forholdene sig naturligvis ret forskellige for de forskellige Varer — en Produktionsindskrænkning af en Nødvendighedsvarer behøver ikke at være særlig stærk for at bringe en relativ stærk Prisstigning — men uden at fordybe sig i Enkeltheder bør man sikkert i Almindelighed sige, at højere Arbejds lønninger og Produktionsindskrænkning ikke kan hæve en Krise; det er da efter min Formening ej heller

disse Foranstaltninger, der har betydet væsentlig til at lette Depressionen, men derimod, at der herigennem som ganske særlig gennem andre Foranstaltninger skabtes Forventninger i Erhvervslevet om stigende Priser — eller, som det ogsaa kan udtrykkes, den naturlige Rente maatte stige stærkere end Omkostningerne. Det er da ogsaa velkendt, hvorledes det i høj Grad har været Præsidenten magtpaaliggende at ændre Pessimisme til Optimisme, at faa Folk til at tro paa, at det nu gik mod bedre Tider. En Udtalelse som den, at gik det ikke paa denne Maade at faa Priserne i Vejret, saa maatte man forsøge paa anden Maade — i Vejret skulde de, maatte naturligt vække Forhaabninger i mange Sjæle. Og det er ud fra dette Ønske om at skabe Optimisme, man ogsaa maa betragte den Pengepolitik, man er slaaet ind paa; saa vaklende og selvmodsigende den ogsaa synes at være — den faar dog sin Forklaring, naar man betragter den ud fra Maalet: at skabe Optimisme, og ud fra den i ledende Krese gængse Opfattelse af, hvad der vil bringe Priserne i Vejret; ud herfra forekommer mig saavel Forringelse af Dollaren som de nuværende Stabiliseringsforsøg forklarlig; det er psykologiske, stemningsbevægede Opfattelser, man ogsaa i denne Henseende har spillet paa. —

Hvad Pengepolitikken angaar, maa jeg mene, at i den første Tid efter sin Tiltræden havde Præsidenten overhovedet ikke til Hensigt at forringe Dollaren. Det var indtil Erklæringen af 19. April en afgjort deflationistisk Politik, der førtes, hvad der bl. a. kom til Udtryk i Nedsættelse af Embedslønninger og af Understøttelser til Veteraner; naar man saa erindrer, hvorledes man gik kraftigt frem mod Bankerne bl. a. ved kun at tillade saadanne at genaabne, der havde faaet Soliditetscertificat, saa tør man hævde, at i dette Tidsrum gik Ideerne afgjort i Retning af en Stabilisering af Statsbudgettet og en Rydden op i, hvad der ikke kunde betale sig. Nu behøver jeg ikke her nærmere at gøre Rede for, hvorledes Inflationsideen altid har fulgt Demokraterne og hvorledes man under Krisen siden Englands Opgivelse af Guldfoden i 1931 stadig havde diskuteret Muligheden af at forlade Guldfoden i de Forenede Stater; det er vel dette, der førte til Præsidentens Proklamation af 19. April, hvorved Guldexport forbødes, medens allerede i Marts Maaned Guldindløseligheden var suspenderet. Uden at skulle komme nærmere ind paa disse Begivenheder, der nu kun har historisk Interesse, vil jeg dog pege paa, at den Magt over Penge- og Bankverdenen, Præsidenten til-

tog sig strax ved sin Tiltræden, baseredes paa en gammel Lov af 1917, Trading-with-the-Enemy-Act, der var kommet til Verden under Krigen med Tyskland og ikke siden var ophævet. Efter den tillades det Præsidenten, naar der hersker en national emergency — en national Nødstilstand — at undersøge, regulere og forbyde Transaktioner i fremmed Valuta og i Guld- og Sølv-Mønt eller Penge. Nu, i Marts 1933, erklærede Præsidenten, at der bestod en national Nødstilstand — i Kraft heraf er Indgrebene sket, og alle Proklamationer om Penge- og Bankvæsen, der siden er fremkommet, begynder da ogsaa med Ordene om, at Præsidenten erklærer, at der bestaar en Nødstilstand. Derfor kunde Guldfoden forlades, derfor kunde der komme Forbud mod Hengennem af Guld og Paalæg om Aflevering heraf.

Det var dog kun lidt, Dollar gav efter i de første Uger efter 19. April. Men snart efter kom Inflationsloven, den saakaldte Thomas' Amendment, der altsaa fremtræder som et Tillæg til den Farm Relief Act af 12. Maj 1933, som vi allerede har omtalt. Det er naturligvis ikke tilfældigt — man ved jo, hvorledes Farmerne i Menneskealdre har været Tilhængere af Inflation — men ejendommeligt er det dog at se saa vigtige Bestemmelser blot hæftet paa en anden Lov.

Idet jeg erindrer om, at Staternes Konstitution giver Præsident og Kongres Ret til at »coin money and to regulate the value thereof« — Ord, der er kommet til at betyde saare meget —, saa overdrager Thomas' Amendment Kongressens Rettigheder til Præsidenten, forsaavidt som den tillader, at, 1) om Staternes udenrigske Handel berøres uheldigt af Depreciering af fremmede Penge i Forhold til den gældende Guldstandard, 2) om det er nødvendigt at gribe ind for at opretholde Paritet paa U. S. A.'s Penge, 3) om en extraordinær Situation kræver en Kreditexpansion, 4) om det er nødvendigt at stabilisere Valutakurserne, hvad der naturligt tog Sigte paa den forestaaende Verdenskonference i London — saa er Præsidenten berettiget til 1) at lade Finansministeren slutte Overenskomst med Federal Reserve Bankerne om at opkøbe U. S. A. Obligationer til et Beløb af 3 Milliarder Doll., selv om det strider mod bestaaende Lov; og selvom Bankerne derved ikke kunde overholde de fastsatte Dækningsregler, skulde de dog ikke betale Afgift, ej heller tvinges til at sætte deres Diskonto i Vejret, 2) at lade Finansministeren, om han ikke kunde faa Medvirken til en saadan Foranstaltning fra Federal Reserve Bankernes Side, udstede Papirpenge, Greenbacks, til

et Beløb af 3 Milliarder Doll., hvoraf 4 pCt. aarlig skulde indtages i de kommende Aar, og endelig kunde Præsidenten 3) ved Proklamation fastsætte Vægten af Guld- og Sølv-Dollar saaledes, som han finder nødvendig for at stabilisere de indenlandske Priser og beskytte Staternes udenrigske Handel mod deprecierede Valutaer, samt tillade den ubegrænsede Udmøntning af Guld og Sølv i et fast Forhold, eventuelt gennem Overenskomst med fremmede Magter; den Dollar, Præsidenten fastsætter, skal være Staternes Møntenhed, men under ingen Omstændigheder maa Dollarens Gulddindhold reduceres mere end 50 pCt. af dens hidtidige Indhold. — Desuden blev der truffet Bestemmelser om, at Staterne ved de da forestaaende Betalinger paa Krigsloan kunde modtage et vist Beløb i Sølv til højere Værdi end Markedsforholdet til Guld i og for sig tilsagde; ogsaa siden hen er der truffet forskellige Bestemmelser angaaende Sølv, som maa udlægges derhen, at man i vide demokratiske Kredse stadig er interesseret i Bimetallismen og det klassiske Forhold 1 : 16; men jeg skal ganske gaa uden om Sølv, som i hvert Fald indtil nu ikke er kommet til at spille nogen afgørende Rolle i Pengepolitikken — saa meget mere, som man ikke kan komme ind herpaa uden at rulle Verdens Sølvspørgsmaal op, idet Staterne bl. a. har paaberaabt sig den internationale London-Overenskomst om Sølv salg som Begrundelse for Lovgivningen paa dette Punkt.

Man vil se, at Inflationsloven tillader Præsidenten at gaa 3 Veje: at sælge Obligationer til Bankerne og herfor modtage Banksedler, altsaa en Kreditinflation, at udstede Papirpenge, Papirinflation, og at depreciere Valutaen til Halvdelen. —

Da Staterne forlod Guldfoden, maatte Vanskeligheder opstaa, dels med Hensyn til den Guldmønt, der var ude i Befolkningen, og som trods Paabud ikke afleveredes, dels med Hensyn til Guldklausulen, der jo er langt almindeligere i amerikanske Obligationer end her i Europa, fordi U. S. A. selv paa indenlandske Laan benytter denne Klausul. Hvad Guldmønten angaar, synes Spørgsmaalet nu at have fundet en Løsning, idet den Lov, der er vedtaget i Januar 1934, betyder en Beslaglæggelse af Guldet, og hvad Guldklausulen angaar — og den maatte naturligvis blive saare vigtig, naar det gjaldt om at lette Gældsbyrden for Debitorerne — blev Spørgsmaalet ordnet ved Loven af 5. Juni. I Lovens Indledning erklæres Guldklausulens Opretholdelse for stridende mod Kongressens Myndighed; thi naar denne, som nævnt, har Ret til at udmønte og bestemme Værdien af Omsætningsmidlet, kunde Klau-

sulens Hævdelse ikke forliges hermed. Loven selv siger, at enhver Forpligtelse til at betale i Guld eller i en særlig Slags Omsætningsmidler er imod »public policy«, som er at opretholde Værdien af enhver Slags Dollar. For Fremtiden forbydes det at indgaa Forpligtelser til at betale i en bestemt Slags Penge.

Uden at skulle komme nærmere ind paa denne Lovgivning, vil jeg dog gerne fremhæve, at Loven her i høj Grad, i langt højere Grad end andre Love, der i Virkeligheden var endnu mere indgribende, satte Sindene i Bevægelse. Kunde man holde andre Stater til deres Ord om at betale f. Ex. Krigsgælden, naar man selv gik fra det? Var Loven ikke i Strid med en saa fundamental Sætning som Kontraktens Hellighed? Saadanne Synspunkter gjordes gældende og gav Anledning til bitter Strid.

Men jeg vender tilbage til Inflations-Loven, til Thomas' Amendment. Allerede før Lovens Vedtagelse begyndte Dollar internationalt at falde, indtil Bunden i denne Omgang naaedes i Juli Maaned. Jeg antager, at det delvis var de korte Penge i New York, der blev trukket bort, selvom jeg vel ved, at den væsentligste Del af de store Midler, Udlandet sædvanlig har staaende her, allerede forinden var forsvundet. Om der har været en egentlig Kapitalflugt fra Staterne, om det var Exporttilgodehavender, der har faaet Lov at staa i Europa, eller hvad det nu kan være, der var Aarsag til Dollarfaldet, kan næppe siges med Sikkerhed; vel havde man faaet indført en vis Opsigt med Valutahandelen, idet det paabødes Reserve Bankerne at føre Tilsyn med den indenfor deres Distrikt, men alt tyder paa, at Tilsynet ikke har været meget indgaaende, selvom der blev truffet Bestemmelser om, at man kun maatte købe fremmed Valuta for »legitim« Handel, Rejser, Opfyldelse af Kontrakter etc. En Afleveringspligt har der ikke været. Ganske naturligt iøvrigt — naar man vedtager en Lov som Thomas' Amendment, der netop vil Depreciering af Dollar — hvorfor skal man da gribe ind? Man saa tilmed, at med Dollarens Fald steg Priserne omgaaende paa Varebørserne, ja, Inflationstanken, der syntes at blive til Virkelighed, bevirkede endog, at Varepriserne steg stærkere end Dollarfaldet i og for sig tilsagde. Det var saaledes en meget interessant Prisudvikling, der gik for sig i disse Maaneder, idet det blev en amerikansk Prisstigning i egentlig Forstand, forsaavidt som den gik videre end Dollarfaldet berettigede til, og det for afgjort internationale Varer.

Men med Juli Maaned var Prisstigningen forbi, og Prisfaldet

begyndte samtidig med, at Dollarkursen bedredes noget. Dermed var et nyt Afsnit af den økonomiske Politik afsluttet, som karakteriseres gennem stærkt Dollarfald og stærkt stigende Priser; Inflationsfrygten, som man i høj Grad havde spillet paa for at bringe Priserne i Vejret og faa Arbejdere beskæftiget, var faldet sammen med tomme Lagre, der under disse Forhold søgtes hurtigt fyldte. — Ved Slutningen af Juli kommer Omsvinget, Prisreduktion og Bedring i Dollarens internationale Stilling. Det er meget vel muligt, at Recovery Act, der netop nu søgtes ført ud i Livet, har spillet ind ved at forhøje Omkostningerne for Produktionen; jeg ved vel, at man i de Forenede Stater havde og maatte have en ganske anden Opfattelse af denne Lov — det begyndende Prisfald førte til, at man nu satte fuld Kraft ind paa Kodernes Gennemførelse. Naar der fra December Maaned indtræder en ny Bedring af Forholdene i Staterne, maa jeg dog mene, at det ikke skyldes denne Lov, men at man nu begynder for Alvor fra Unionens Side at sætte offentlige Arbejder igang; betegnende er saaledes den Opgang i Byggeindustrien, der ganske i Strid med sædvanlig Sæson nu kan konstateres.

Som nævnt var, for at vende tilbage til selve Pengepolitikken, en Periode afsluttet i Slutningen af Juli; man havde her faaet at se, hvorledes Depreciering af Valutaen kunde give Anledning til stigende Priser, og denne Erfaring, der hos ledende Mænd i Staterne synes at have bekræftet Irving Fisher's kendte Ideer om »a commodity dollar«, sætter sig Spor i den følgende Fase af Pengepolitikken, hvor man efterhaanden udformer den Tanke: maalbevidst at depreciere Dollaren for at bringe Prisniveauet til at stige. Det er af Interesse at se, hvorledes denne Politik tager Skikkelse.

Under Dollarfaldet klagede den amerikanske Guldproduktion stærkere og stærkere over, at den ikke for sin Produktion kunde faa den højere Pris, Dollar-Deprecieringen i og for sig berettigede til, idet ganske naturligt Regeringen ud fra sin Stilling til Gulddollaren maatte hævde, at Guldet ikke var steget i Pris. Man kom da ind paa i Sommerens Løb, at Finansministeriet skulde modtage Ny-Guldet og sælge det kommissionsvis i Udlandet — dette fører i Oktober til, at Reconstruction Finance Corporation for Fremtiden skal købe Guldet. Det er i og for sig en ganske naturlig Udvikling; exporterer Guldet for at Producenterne kan faa den højere Pris, modvirker man en Depreciering af Dollaren; bestemmer man sig til at købe det selv, er man strax inde paa

en højere Guldpris, og dette fører dernæst ind paa, at man kan depreciere Dollaren ved at erklære sig villig til at købe ogsaa udenlandsk Guld til stigende Priser. Saaledes kom man sandsynligvis til den nye Pengepolitik, der indledes i Slutningen af Oktober Maaned, da Reconstruction Finance Corporation bemyndiges til ikke alene at købe det hjemlige Guld, men ogsaa at købe Guld i Udlandet til en af Corporationen fastsat Pris. Dermed indledes den vilde Depreciering over Guldkøb for derigennem at bringe Priserne til at stige.

I de Maaneder, der fulgte umiddelbart efter denne Politiks Begyndelse, kunde man imidlertid konstatere en væsentlig Forskel fra Perioden Maj—Juli; thi medens i denne Prisstigningen ilede forud for Dollarfaldet, ser man i November—December, at Priserne saa at sige ikke reagerede paa Dollardeprecieringen. Dette er forsaavidt forstaaeligt, som den ny Politik i Forsommeren skabte en Nervøsitet, der ikke kom igen under Dollardeprecieringen i Aarets sidste Maaneder, efter at man havde oplevet Prisfaldet Oktober—November; yderligere maa det erindres, at de Forenede Staters udenrigske Omsætning er forholdsvis ringe, hvorfor Priserne i Almindelighed kan forventes at reagere mindre overfor Svingninger i Valutakurserne. Utvivlsomt skabte de Erfaringer, man paa dette Omraade gjorde i November—December, Opmærksomhed for Forretningslivets Synspunkt, der gik ud paa, at en Opgang i Erhvervslivet bedre kunde sætte sig igennem, om man vidste, hvad man vilde med Dollaren. Flere og flere brød ud af Hjerne-Trusten for at hævde Programmet om »hard money«, hvor forskellig en Udformning dette Program saa har faaet.

Disse modstridende Synspunkter fører ind paa den nyeste Fase i Pengepolitikken, saaledes som den annonceredes af Præsidenten i Budskabet af 15. Januar 1934, og som den efter forskellige Ændringer i Kongressen, særlig Senatet, fik Udtryk i Gold Reserve Act af 30. Januar. Den er i Virkeligheden et foreløbigt Kompromis mellem de to modstridende Anskuelse: at hæve Prisniveauet ved at depreciere Dollaren intervalutarisk og nedskrive Dollaren i Guld og saa haabe paa en Prisstigning; det vil ses, at det er en Strid om, hvad der skal komme først i Rækken.

Efter de Meddelelser, der hidtil er kommet her til Europa om denne Lov, gaar den ud paa følgende: Der lægges Beslag paa al Guldmønt i Staterne og der udleveres Indehaverne heraf, ogsaa Reserve Bankerne, Guldcertifikater, Dollar for Dollar. Den

ufortjente Værdistigning, der er kommet ved de pengepolitiske Omvæltninger for Indehaverne af Guld, beslaglægger Unionen saaledes, som England sikkert ogsaa kommer ind paa siden hen, om det vender tilbage til Guld (jfr. Loven af 1928). Man mener, at der dermed skabes et Fond paa 2,6 Milliarder Doll., hvoraf 2 Milliarder skal anvendes til et Egaliseringsfond. — Præsidenten kan for et Tidsrum af 3 Aar variere Dollarkursen, saaledes at Maximum for denne sættes ved 60 pCt. af det tidligere Guldindhold; da Thomas' Amendment sætter Minimum til 50 pCt., maa Dollaren i den kommende Tid komme til at ligge mellem 50 og 60 pCt. af sit tidligere Guldindhold. New York Federal Reserve Bank er Køber og Sælger af Guld til den Pris, der til enhver Tid fastsættes; foreløbig er fastsat en Pris paa 35 Doll. pr. ounce; d. v. s. 59,06 pCt. I Modsætning til den Politik, der blev indledet i Slutningen af Oktober med svingende Guldpris saa at sige Dag for Dag, dog med en tydelig udtalt Tendens til Stigning, synes man nu at ville holde en uforandret Guldpris, hvortil der ogsaa sælges, i hvert Fald for en Tid. Det bliver altsaa en foreløbig Stabilisering, man tilstræber; man maa sikkert understrege foreløbig, idet der næppe er Tvivl om, at man vil forhøje Guldprisen, om Prisstigningen ikke melder sig snart. Fra 1. Februar d. A., bemærker »Economist«, hvorfra disse sidste Meddelelser er tagne, har man saaledes igen faaet Guldfod i de Forenede Stater, en Guldbarre-Fod, men vel at mærke saaledes, at Pari kan varieres indenfor de nævnte Grænser.

Det afhænger af, hvorledes denne nye Politik bliver udformet, om den vil tilfredsstille Tilhængerne af »hard money« paa den ene Side og paa den anden Side Tilhængerne af Irving Fisher's »Rubber-Dollar«. Foreløbig har flere af de første taget Afstand fra den, idet de mente, at det havde været bedre at devaluere Dollaren endelig, fremfor stadig at holde Spørgsmaalet hen. Nok saa interessant er imidlertid Stabiliseringsfondet paa 2 Milliarder Doll., der jo synes skabt efter engelsk Forbillede; det ser imidlertid ud til, at man i de Forenede Stater med dette Fond ikke alene har tænkt paa intervalutarisk Stabilisering, men ogsaa paa en Stabilisering af Priserne i Indlandet, idet der gives Adgang til at anbringe disse Midler i Indlandet, ikke udelukkende i udenlandsk Valuta, men hvorledes dets Virkemaade i denne Henseende skal være, vides endnu ikke.

At have et Kursegaliseringsfond til Stabilisering af Valutakursen paa det fastsatte Niveau, vil der ikke foreløbig kunne være

Brug for. De Forenede Stater har som Kreditorlandet, der har standset udenlandsk Laangivning, ikke Vanskelighed ved at holde Dollar-Kursen oppe — nej, Vanskeligheden bestaar for Staterne i at holde den nede. Derfor behøver ganske naturligt Egaliseringsfondet ikke at besidde Guld, men Papirpenge eller Kredit til at købe Guld.

Da Prisniveauet i de Forenede Stater langtfra berettiger til den foreløbige Devaluering, der er sket, maa man vente, at Staterne foreløbig vil have en Overskudsexport til Trods for sin Stilling som Kreditorland; derfor maa Guldets foreløbig gaa til Staterne, og det skal være interessant at se, hvor store Beløb der saaledes kan finde Vej hertil. Lykkes det at fremkalde en stærkere Prisstigning i de Forenede Stater end andetsteds, kan maaske engang Guldets vende tilbage, og det var utvivlsomt den heldigste Løsning. —

Endnu skal nævnes, at det hele Rekonstruktionsprogram har kostet mange Penge; for indeværende Finansaar, der slutter 30. Juni, menes Underskudet at ville blive 7 Milliarder Doll., for næste Finansaar 2 Milliarder, saa at Unionens Gæld i 1935 vil naa op paa 32 Milliarder. —

Idet jeg minder om de to Maal, den nye amerikanske Politik har sat sig, kan man nu spørge, hvor vidt man er naaet i de to Henseender. Man har noget bedre Tider i Staterne, men skyldes det Valutadepreciering, Recovery Act og hele den øvrige Lovgivning? Jeg tror, at det i første Række — maaske udelukkende — skyldes, at Unionen har sat ind med store offentlige Arbejder. Den omfattende Lovgivning faar fortrinsvis sin Betydning for Maalet paa videre Sigt — at skabe et statskontrolleret kapitalistisk Samfund, mer eller mindre paa Planøkonomiens Grund. Ingen kan i Øjeblikket sige, om dette Maal vil naas; som Tiderne bedres, vil Oppositionen blive stærkere mod hele Statsadministrationen; i de sidste Maaneder ser man, hvorledes Misfornøjelsen er i Væxt*). Paa mange Punkter faar man vente, at Experimenterne i den kommende Tid vil fortsættes, men om den varige Betydning for Fremtiden er det ikke min Opgave at spaa.

*) I en Rapport af 3. Febr. 1934 har en NRA division administrator erklæret, at Loven har resulteret i Monopolaftaler. Senere er flere Klager kommet frem i lign. Retning, omend ikke fra saa autoritativ Kilde. (The Nation (New York) 14. Febr. 1934).